

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет Міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

СОЦІОЛОГІЯ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕТОДИ АНАЛІЗУ
СУЧАСНИХ МЕДІА

Обсяг	5 кредитів (150 год.)
Семестр, рік навчання	6 семестр 3-й рік навчання
Дні, час, місце	Платформа zoom, оффлайн - Французький б-р, 24/26, за розкладом:
Викладач (-і)	Каменська Тетяна, доктор соціологічних наук, професор кафедри СКРС
Контактний телефон	+0984925723
Е-mail	nikadevichya@gmail.com
Робоче місце	кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій
Консультації	Онлайн-консультації - платформа zoom, очні консультації: Французький б-р, 24/26, каб. 40, щотижнево за розкладом.
Комунікація	Здійснюється через очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни	Навчальна дисципліна «Соціологія масової комунікації та методи аналізу сучасних медіа» вивчає міждисциплінарні теоретико-методологічні підходи до інформаційно-комунікативних процесів та технологій у суспільстві як підґрунтя для їх соціологічних досліджень та забезпечує студентів навичками проведення таких досліджень.
Місце дисципліни в освітній програмі:	Дисципліна відноситься до обов'язкових курсів. Знання, уміння і навички з «Соціальної психології», «Технології сучасного соціологічного дослідження» передують даній дисципліні. А знання, уміння і навички з «Соціології масової комунікації та методи аналізу сучасних медіа» потрібні для вивчення дисципліни «Соціологія політики та інформаційно-політичних технологій».
Мета курсу.	Мета: навчальної дисципліни «Соціології масових комунікацій», як міждисциплінарної галузі з об'єднанням соціально-філософських, соціально-психологічних, соціологічних, лінгвістичні та політологічних концепцій, полягає у формуванні у студентів-соціологів теоретичних та практичних знань, навичок та умінь досліджувати проблеми в мас-медійному та комунікативному соціальному просторі, в тому числі і на замовлення працівників з комунікативно-медійної сфери, що сприятиме також і забезпеченню соціальної інтеграції у суспільстві.
Завдання дисципліни:	– забезпечити студентів основними теоретико-методологічними знаннями про інформацію, соціально-масову комунікацію як важливий фактор сучасного суспільного життя, та про її основні

	наукові категорії; - створити основи для самостійного оперування понятійним науковим апаратом соціології масових комунікацій в дослідницькій діяльності; – сформувані вміння застосовувати теоретико-методологічні знання в соціологічних дослідженнях у комунікативно-медійній сфері; – сформувані навички розпізнавання сучасних інформаційно-політичних та мас-медійних технологій. – розширити загально гуманітарний світогляд майбутніх соціологів.
Компетентності	ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. СК01. Здатність оперувати базовим категоріально понятійним апаратом соціології. СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.
Очікувані результати	РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності. РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

ОПИС КУРСУ

Форми методи навчання	<i>i</i>	Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.), практичних (30 год.) занять, організації самостійної роботи здобувачів (100 год.). Викладання та вивчення навчальної дисципліни здійснюється наступними методами: – словесні методи: лекції, пояснення, формулювання запитань до викладача в ході лекцій, дискусії; – наочні методи: ілюстрація, демонстрація; – методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних та лабораторних завдань, дискусії, «мозкова атака», імітаційні ігри та тренінги, написання підготовка і здійснення доповідей перед аудиторією, формулювання запитань до студентів-доповідачів, розробка програмних елементів соціологічного дослідження. Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та навчально-методичною літературою та статистичними даними й виконанням практичних завдань: складання тематичного тезаурусу, есе, складання реферату, підготовку презентацій, імітацій проведення дослідницьких дій польового етапу.
Зміст навчальної дисципліни		Змістовний модуль I. Інформація: Поняття інформації та генезис її розвитку Тема 1. Феномен інформації та основні її властивості. Інформація в соціально-історичному та лексико-семантичному розвитку. Основні поняття, пов'язані з інформацією: енергійність, ентропія, інформативність, надмірність, зрозумілість, оригінальність, значення, смисл, корисність. Типи інформації та принципи її сприйняття і переробки. Інформація та знання; інформація, знання та влада. Історія та теорія інформаційних суспільств та комунікацій. Тема 2. Основні теорії інформаційного суспільства та комунікацій

Генезис розвитку інформації від простих інформаційних технологій до мережної теорії суспільства. Історія та теорія інформаційних суспільств (Д. Бел, М. Кастельс, Ф. Фукуяма, Е. Гіденс).

Поняття соціальної інформації, мас-медійного та комунікативного соціального простору. Розповсюдження, використання, зберігання та руйнування. Поняття масової інформації. Критерії визначення масової інформації: з точки зору змісту, каналів розповсюдження, ступеня розповсюдження, суб'єктів-носіїв. Функції і дисфункції масової інформації у суспільстві.

Тема 3. Сучасні інформаційні технології

Техніки та технології інформаційного впливу у соціальних комунікаціях інформаційного суспільства. Інформаційна війна. Історія інформаційного протиборства зі стародавності до новітнього часу. Інформаційна війна: поняття, елементи, принципи. Холодна війна. Зовнішні та внутрішні інформаційні інтервенції. Пропаганда, типи пропаганди. Маніпулювання об'єктивністю, фізичним простором. Технології інформаційного протиборства.

Змістовний модуль II. Загальні проблеми теорії та дослідження інформації і комунікації в соціумі.

Тема 4. Поняття комунікації. Специфіка та складові соціальної комунікації.

Етимологічне значення поняття комунікації, мас-медіа. Спілкування та комунікація. Сутність спілкування та комунікації. Види комунікації. Особливості масово-комунікаційного процесу. Мас-медіа комунікація. Структура мас-медіа. Направлення досліджень масово-комунікаційних процесів:

Теорія стереотипів. Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера. Теорія користі та задоволення. Теорія спіралі мовчання (Е. Ноель-Нойман). Структурно-функціональний підхід. Теоретичні погляди Г. М. Мак-Люена. Неомарксистські погляди на комунікаційні процеси. Погляди представників Франкфуртської школи. Погляди Н. Лумана. Структуралізм та постструктуралізм. Теорії постмодернізму. Мас-медіа у поглядах П. Бурдьє. Культурологічні теорії масових комунікацій. Теоретичні погляди Д. Мак-Квейла

Тема 5. Теорії журналістики

Авторитарна теорія журналістики. Лібертаріанська (американська) теорія журналістики Т. Джефферсона. Теорія соціальної відповідальності. Футурологічні (песимістичні) концепції ЗМІ в масовому середовищі. Сфери застосування соціології в журналістиці.

Тема 6. Соціологічні підходи до вивчення соціальної комунікації та журналістики.

Соціологічний аналіз функціонування та сприйняття каналів масової комунікації:

- за типологією груп аудиторій (теле-радіо-комунікаційних та соціально мережевих);
- за соціально-демографічними характеристиками глядачів та користувачів інтернет мережами;
- за вибором аудиторією актуальних проблем.

Методи вивчення журналістів: опитування; контент аналіз

	журналістських текстів; соціологічне спостереження при вивченні «щоденника хронометражу журналіста»; соціометричні дослідження журналістських колективів. Вивчення рейтингу довіри до ЗМІ аудиторій масової комунікації.
Перелік рекомендовано ї літератури	1.Іванов В.Ф. Соціологія масової комунікації. Посібник присвячений розгляду різних аспектів соціології масової комунікації, призначений для студентів, викладачів. http://journlib.univ.kiev.ua/lectures/IvanovSMC.pdf 2.Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики. Навчальний посібник. К. Центр Вільної Преси. 2010. 258с. 3.Масова комунікація у глобальному та національному вимірах. Д. : ДНУ ім. Олесья Гончара, факультет систем і засобів масової комунікації, 2015. Вип. 4. 255 с. 4. Каменська Т.Г. Практики візуалізації в сучасних комунікаціях. Сучасне українське суспільство: цінності та смисл сучасних соціальних практик. Одеса 2016. С. 183-188. 5.Каменська Т.Г. Українсько-російський білінгвізм на прикладі Одеського регіону. Соціальні технології. актуальні проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск № 83. "2019 р. С. 174-182. 6. Каменська Т. Інтрига як раціональна форма усупільнення знання. <i>Соціологія: теорія, методи, маркетинг.</i> 2012 № 4. С. 69-74. Додаткова: 1. Иванов В.Ф. Массовая коммуникация: монография. Киев: Академия Украинской Прессы. Центр Свободной Прессы, 2013. 902 с. 2. Моніторинг маніпуляції ІМІ, 2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/material/14672 3. Довіра до національних радіо та газет зросла. Натомість до регіональних медіа – впала – дослідження. https://detector.media/community/article/193899/2021-11-17-dovira-donatsionalnykh-radiota-gazet-zroslo-doslidzhennya/ 4. Утц Р. Ідеально-типова конструкція структури відносин в інтризі – таємний двобій у тріаді. <i>Соціологія: теорія, методи, маркетинг.</i> 2012 № 4. С. 74 – 86. 15. Інформаційні ресурси 1. https://www.rada.gov.ua/ - Офіційний сайт Верховної Ради України. 2. http://www.nbuv.gov.ua/ - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. 3. https://niss.gov.ua/ - Національний інститут стратегічних досліджень при Президентіві України. 4. Соціологічні дослідження - Вивчення громадської думки https://www.4service.group/ 5. Соціологія масових комунікацій - Факультет соціології https://soc.univ.kiev.ua/default/files/newsfiles 6.Електронна бібліотека <i>Інституту журналістики</i> http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=881 7.Про захист професійної діяльності журналістів https://ips.ligazakon.net/document/JF21800A?an=3 8.Засоби масової інформації: види та функції. URL: http://www.politologia-rdgu.rv.ua/images/school/t11.pdf. 9. ІМІ (Інститут масової інформації) https://imi.org.ua/about 10. https://classroom.google.com/c/NTk1MTI0ODA1MjAy

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється наступними методами:

- опитування за програмним матеріалом, який викладається на лекціях;
- обговорення дискусійних питань, що розглядаються на практичних заняттях;
- відпрацювання практичних навичок;
- оцінювання виконання самостійної роботи;

Форма підсумкового контролю – іспит. Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки поточного контролю результатів навчання впродовж семестру та оцінки результатів навчання при проведенні контрольних заходів під час підсумкового контролю (усний іспит).

Схема розподілу балів:

Кількість балів за поточний контроль – 60 б.

Максимальна кількість балів за підсумковий – 40 б.

Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на семінарських, практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи.

Здобувач допускається до підсумкового контролю (іспиту) за навчальну дисципліну, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр.

Повторне складання іспиту з метою покращення оцінки не допускається.

Оцінювання знань (розподіл балів) здобувачів

Метод	Форма	Бали	максимум
Поточний контроль	Робота на семінарах	8 балів	48
Індивідуальне самостійне завдання		2 бали	12
Підсумковий контроль (Іспит)	Іспит (усний)	40 балів	40
			100

Самостійна робота здобувачів.

форми	методи контролю	строки здачі завдань
Елементи програми дослідження	окремі програмні елементи прикладних соціологічних досліджень	<i>Студент обирає форму самостійної роботи. Тему та строк виконання обговорює з викладачем.</i>
Складання реферату	реферат	
Тезаурус	тезаурус	
Есе	<u>есе</u>	

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Елементи програми дослідження	2	Розробляти окремі програмні елементи прикладних соціологічних досліджень у вивченні діяльності засобів масової комунікації, журналістів та різних типів аудиторій.
Реферат	2	Вміння студента працювати з науковою літературою та обирати в ній матеріал за визначеною темою, здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу; викладати матеріал з посиланням на джерела; демонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови
Тезаурус	2	вміння студента працювати із спеціальною термінологією (її тлумаченням, роз'ясненням, коментарями).
Есе	2	Самостійність, логічність розкриття теми, аналіз думок та висловлювань за темою інших авторів, аргументовані особисті висновки

Критерії оцінювання під час іспиту (сумарної оцінки за іспит)

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
30- 40балів	міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів.
25-29 балів	міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак містять певні (несуттєві) неточності, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів.
15-24балів	достатні знання навчального матеріалу, неточні відповіді, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів;
10-14балів	слабкі знання частини навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності викладу матеріалу, слабе застосування теоретичних знань при розв'язанні практичних прикладів;
1-9 балів	слабкі знання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на запитання, невміння розв'язувати практичні приклади.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання іспиту можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначає Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І.Мечникова

	http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.
<i>Політика щодо відвідування та запізнень:</i>	Відвідування практичних занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних причин (напр., воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в он-лайн формі за графіком, погодженим із викладачем.
<i>Мобільні пристрої</i>	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
<i>Поведінка в аудиторії:</i>	Всі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Всі здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.